

Det indre marked, Danmark og det øvrige Norden.

Claus Vastrup, Økonomisk Institut, Aarhus Universitet

I dette 1. scenarie analyseres Danmarks udviklingspotentialer ved etableringen af EF's indre marked og med fastholdelse af det nordiske samarbejde i den gældende form.

1. Indledning

Formålet med EF's indre marked er at skabe fri bevægelighed for personer, varer, tjenesteydelser og kapital inden for EF-området inden udgangen af 1992. Der er måske grund til at minde om, at allerede Rom-traktaten fra 1958 forudså disse friheder og dermed etableringen af et fællesmarked. Den gang var tidshorizonten 12 år og det stipulerede sluttidspunkt derfor 1970. Det indre marked er således et follow-up til Rom-traktaten, idet der efter 30 års forløb endnu mangler en del i, at de 4 friheder fuldt ud er realiseret. Med baggrund i tidligere erfaringer kan man måske have sin tvivl om det realistiske i angivelsen af 1992 som tidspunktet for den fulde realisering af planerne om det indre marked.

Det indre marked er et resultat af Det europæiske Råds vedtagelse i Milano, juni 1985 og medlemslandenes efterfølgende ratifikation af den såkaldte Europæiske Fælles Akt. For Danmarks (og Irlands) vedkommende blev ratifikationen som bekendt først gennemført efter en folkeafstemning. Bestemmelserne fra Fælles Akten er nu indarbejdet i og derfor et integreret led i Rom-traktaten, der herefter som noget nyt og væsentligt indeholder bestemmelser om, at afgørelser på mange områder kan træffes ved flertalsafgø-

relser. Undtagelser med vetoret omfatter alene skattebestemmelser, personkontrol ved grænserne og bestemmelser om lønmodtagerrettigheder og medbestemmelsesret.

Det samlede projekt kan groft opdeles i 3 delprojekter:

- 1) fjernelse af tekniske og andre handelshindringer for varer og tjenesteydelser
- 2) harmonisering af vareskatter
- 3) Etablering af valutaunionen og frie kapitalbevægelser.

Selvfølgelig er der forbindelse mellem de 3 delprojekter, men disse forbindelseslinier er ikke mere afgørende, end at man i første omgang kan diskutere og vurdere virkningerne af de tre delprojekter hver for sig. Det vil jeg forsøge kort at gøre i det følgende. Samtidig vil jeg nævne nogle vanskeligheder og muligheder for det nordiske samarbejde på det økonomiske område i tilfælde af, at Sverige, Norge og Finland fortsat står uden for EF. Ved en vurdering af disse forhold er det selvfølgelig nødvendigt at have for øje den betydning, EF har som eksportmarked for de nordiske lande, jvf. tabel 1. Det er bemærkelsesværdigt, at en større andel af eksporten fra Sverige og Norge end fra Danmark går til EF.

TABEL 1. Eksportsammensætning, pct.-fordeling. 1986.

FRA\TIL	Sverige	Norge	Finland	Danmark	UK	V.Tyskland	Øvrige EF	EF ialt	Andre lande
Sverige		11.2	6.1	8.0	10.4	11.5	20.1	50.0	32.6
Norge	9.9		1.7	4.4	27.8	19.1	13.8	65.1	23.3
Finland	14.7	4.5		4.0	10.4	9.5	13.9	37.7	43.1
Danmark	11.4	7.7	2.2		11.4	16.2	17.6	45.3	33.4
UK	3.1	1.6	0.9	1.6		11.6	34.4	47.7	46.7
V.Tyskland	2.8	1.3	1.1	2.3	8.5		40.1	50.9	43.8
Øvrige EF	1.5	0.8	0.6	1.1	9.5	19.2	33.7	63.5	33.6
EF ialt	2.4	1.2	0.8	1.5	7.9	12.2	35.4	57.0	38.5

Kilde: OECD, Foreign Trade by Commodities. Vol. 1, Exports 1986. Paris, Januar 1988.

2. Tekniske og andre handelshindringer

Hvad angår de generelle økonomiske virkninger, er fjernelse af tekniske handelshindringer m.v. det nemmeste at overskue. På et forholdsvis tidligt tidspunkt i EF's historie afskaffede man tolden mellem medlemslandene. Hvis man derfor skal opnå den tilsigtede fulde fordel ved arbejdsdelingen mellem medlemslandene, er det nødvendigt, at man ikke lægger andre hindringer i vejen for den frie samhandel ved f.eks. at erstatte told på varer med tekniske handelshindringer i form af specielle foreskrifter om normer, specifikationskrav o. lign. Der er derfor behov for at fjerne eller harmonisere sådanne bestemmelser, således at stordriftsfordele i produktionen kan blive udnyttet. Men modstykket er selvfølgelig, at hidtil beskyttede, mindre effektive produktioner vil ophøre.

Så længe stordriftsfordelene ikke er så udtalte, at virksomhederne bliver så store, at konkurrencen på det europæiske marked begrænses, vil en fjernelse af de tekniske handelshindringer derfor tendere at forøge konkurrencen. For de enkelte lande er det ensbetydende med, at de faktorer, som er afgørende for konkurrenceevnen (løn, produktivitet m.v.), får større betydning for beskæftigelse og betalingsbalance.

Det konkrete indhold af harmoniseringen er afhængig af, hvorledes de fælles regler etableres. På det punkt er det værd at bemærke, at man i forbindelse med Fælles Akten er blevet enige om at forlade 25-30 års praksis med forsøg på at forhandle sig frem til fælles normer, standarder og retsforeskrifter for alle medlemslande. I stedet stiller man nu efter at fastlægge mindstenormer for hele EF, samtidig med at Rom-traktaten i sin ændrede formulering bemyndiger Rådet til at bestemme, at medlemslandene gensidigt skal anerkende hinandens normer og bestemmelser. Man må derfor forudse, at selvom der i en længere overgangsperiode vil gælde flere forskellige sæt af nationale regler inden for EF, vil konkurrencen mellem landene efterhånden gennemtvinge en betydelig grad af ensartethed på det mindst restriktive niveau. Hvis medlemslandene ønsker en hjemlig produktion på et bestemt område, bliver det derfor også nødvendigt, at de relevante tekniske og miljømæssige krav til produktionen ikke afviger væsentligt fra dette niveau.

En sådan harmonisering er selvfølgelig ikke nødvendigvis et gode, når der er tale om 12 lande med forskelligt indkomstniveauer, og man samtidig må antage, at indkomstelastiteten i efterspørgselen efter f.eks. sikkerheds- og sundhedsmæssig betingede regule-

ringer er positiv. Derfor gælder det for medlemslandene om at have så stor indflydelse som mulig på de EF-fastsatte mindstenormer.

Hvis de harmoniserede foreskrifter imidlertid er tilfredsstillende ud fra en vurdering af deres oprindelige formål, er det forholdsvis nemt på det principielle plan at vurdere de samlede virkninger af en afskaffelse af de tekniske handelshindringer. Det kan ske ved at sammenligne de positive virkninger af større handel og arbejdsdeling med eventuelt negative virkninger af mindre handel med tredielande. Sådanne negative virkninger vil gøre sig gældende, hvis de harmoniserede foreskrifter reducerer eller forhindrer en tidligere eksisterende handel mellem enkelte medlemslande (f.eks. Danmark) og tredielande (f.eks. øvrige Norden). Negative virkninger vil tredielande selvfølgelig kunne fjerne ved at tilpasse og få anerkendt egne bestemmelser i overensstemmelse med de harmoniserede foreskrifter evt. i forbindelse med en handelsaftale (mellem EF og f.eks. EFTA). Omvendt vil det ikke være muligt for de enkelte EF-lande at gå under mindstenormerne.

En sådan harmonisering af foreskrifter under hensyntagen til deres egentlige formål og fjernelse af tekniske handelshindringer vil reducere prisniveauet og således entydigt være til fordel for forbrugerne. Størrelsesordenen af denne virkning er det vanskeligt at skønne over.

På produktionssiden vil en harmonisering give mulighed for at udnytte eventuelle stordriftsfordele, men det vil gælde for producenter i både Danmark, andre EF-lande og f.eks. USA, Japan og det øvrige Norden, som sælger på det harmoniserede marked. Med hensyn til virkningerne for Danmark er det på grund af det begrænsede antal af store, danske virksomheder muligvis således, at

vi af denne grund på produktionssiden vil tabe mere, end vi vinder.

Det vil trække i modsat retning, at Danmark allerede er meget lidt restriktiv på dette område, hvorfor de samlede virkninger på produktionssiden formentlig vil være begrænsede. Specielt på luftfartsområdet kunne man dog forestille sig, at der vil komme nogle problemer som følge af den konkurrencebegrænsning, som i dag findes i forbindelse med det skandinaviske luftfartssamarbejde.

Det øvrige Norden vil formentlig ikke kunne skaffe sig megen selvstændig indflydelse på EF's mindstenormer. Det forhindrer selvfølgelig ikke, at Sverige, Norge og/eller Finland som antydnet kopierer de gældende eller laveste EF-krav og herved undgår nogle handelsmæssige problemer for sig selv og Danmark. En sådan beslutning kræver selvfølgelig en afvejning af fordele og ulemper ved denne de facto afgivelse af national selvbestemmelse. Elementerne i denne afvejning er identiske med de ovenfor skitserede, men vægtfordelingen kan være en anden som følge af f.eks. en anden industristruktur, råstofforekomster m.v.

Planerne om det indre marked omfatter også fjernelse af national diskrimination ved større leverancer til den offentlige og halvoffentlige sektor, hvilket især berører bygge- og anlægssektoren samt telefon- og telesektoren. Det anslås, at sådanne leverancer udgør ca. 15 pct. af BNP i hele EF-området. På disse områder ventes der ikke uvæsentlige velfærdsgevinster i form af prisfald til fordel for forbrugere og skatteydere. Som modstykke vil der blive en omfordeling af produktionen mellem medlemslandene og muligvis en reduktion af beskæftigelsen inden for området.

TABEL 2 Indirekte skatter i otte EF-lande.

1984

	Belgien (FB mia)	Danmark (DKK mia)	Frankrig (FF mia)	Vesttyskland (DM mia)	Irland (£I mia)	Italien (Lit mia)	Holland (Hf1 mia)	UK (£ mia)
Moms	329	55,3	381	110	1,37	32200	28,3	18,0
Spiritus	17	5,7	12	6	,38	500	1,8	3,9
Tobak	30	6,4	15	14	,28	4200	2,1	4,0
Olie	53	5,6	69	24	,40	13000	4,0	5,9
Andre afgifter	59	19,7	73	17	,38	8600	6,9	4,1
Totale indirekte skatter	487	92,8	551	172	2,80	64500	43,1	35,9

Indirekte skatter i pct. af samlede skatteindtægter	23%	35%	28%	26%	44%	25%	24%	29%
Indirekte skatter i pct. af BNP	11%	17%	13%	10%	17%	9%	11%	11%

Kilde: Lee, C. et al. 1988. Fiscal Harmonisation. An Analysis of the European Commission's Proposals.
Institute of Fiscal Studies, London

3. Harmonisering af vareskatter m.v.

Planerne om fiskal harmonisering er umiddelbart af større økonomisk betydning for Danmark end afskaffelse af de tekniske handelshindringer.

EF-kommissionens forslag fra 1987 tager udgangspunkt i den forudsætning, som også findes i Fælles Akten, at de fysiske hindringer i form af grænsekontrol for varer mellem medlemslandene skal afskaffes. Herudfra har man afledt et behov for harmonisering af momssatser og punktafgifter, hvilket for Danmarks vedkommende er ensbetydende med et provenutab formentlig af størrelsesordenen 40 mio.kr., svarende til omkring 10 pct. af de samlede offentlige indtægter. Der er således ikke tale om småpenge, men Danmark er (sammen med Irland) også det land, hvor de provenumæssige konsekvenser af forslaget er størst, jvf. tabel 2.

Ifølge Kommissionens forslag skal der fra 1993 ske en fuldstændig harmonisering af de væsentligste punktafgifter, hvilket er defineret som afgifter på øl, vin, spiritus - tobak - mineralolie. Alle andre punktafgifter skal bortfalde.

Momsen skal derimod ikke harmoniseres fuldstændig. Efter forslaget skal der være to momssatser i alle medlemslande: en normalsats i intervallet 14-20 pct. og en reduceret sats i intervallet 4-9 pct. for næringsmidler, energi, farmaceutiske produkter, bøger, aviser og personbefordring.

Hvis forslaget gennemføres, bliver nogle medlemslande derfor nødt til at afskaffe en særlig momssats for luksusvarer, mens andre (f.eks. England) bliver nødt til at indføre moms på nogle nødvendighedsvarer (fødevarer, børnetøj m.v.), og Danmark bliver nødt til at opgive at operere med en enkelt momssats for alle varer¹.

Baggrunden for at vareskatter og ikke f.eks. indkomstskatter skal harmoniseres, er forskelle i bevægelighed over landegrænserne. Jord er ikke bevægelig, personer er kun trængt bevægelige, varer er mere bevægelige, mens finansiell kapital er mest bevægelig. Derfor er Kommissionens tanker om harmonisering af vareskatterne og ikke indkomstskatterne og slet ikke ejendomsskatterne i god overensstemmelse med de underliggende økonomiske forhold.

På den anden side vil det økonomiske behov for graden af harmonisering af vareskatterne m.v. også afhænge af graden af varemobiliteten. Her medfører Kommissionens overordnede udgangspunkt – fuldstændig fjernelse af grænsekontrol med varer – at EF-landene både er nødt til i et ikke uvæsentligt omfang at tilnærme satserne i deres varebeskatning til hinanden samt at ændre principperne for opkrævning af disse vareskatter. Hvad det sidste forhold angår, er man nemlig nødt til at gå fra et såkaldt destinationslandeprincip (efter hvilket en vare beskattes og opkræves i det land, hvor den forbruges) og til et oprindelseslandeprincip (efter hvilket beskatningen og opkrævning finder sted på produktionsstedet), fordi godtgørelse af moms på eksportvare og opkrævning af importmoms af kontrolmæssige grunde vanskeligt kan finde sted uden fysisk grænsekontrol.

Selv med ensartede satser mellem landene vil denne ændring i opkrævningsprincippet få fiskale konsekvenser, idet nogle lande (med underskud på handelsbalancen eller stor eksport af varer til den lave sats) vil tabe, og andre vil vinde ved en sådan ændring. Derfor har EF-kommisionen også tanker om at etablere en overordnet udligning af momsindtægter for handel mellem EF-lande, således at forbrugslandet med den nye opkrævningsform også i princippet til sidst modtager moms'en på varer forbrugt i det pågældende land.

Som følge af producenterne adgang til at fradrage indgående moms i deres momsafregning, uanset i hvilket EF-land og dermed også med hvilken sats den indgående moms er betalt, bliver et oprindelseslandeprincip konkurrencemæssig neutralt for producenterne – på samme måde som ved anvendelse af destinationslandeprincippet. Konkurrence i handelen mellem producenter i forskellige EF-lande skulle derfor ikke tvinge satserne ned mod den nederste grænse i de momsintervaller, som måtte blive vedtaget.

Hvis man på trods af EF-kommissionens forudsætning om fjernelse af al varekontrol ved grænserne – et princip, der nu er indført i Romtraktaten – forestiller sig en fiskal grænsekontrol for leverancer mellem virksomheder, vil det ikke være nødvendigt at ændre opkrævningsprincippet, men der vil stadig være et økonomisk behov for en vis harmonisering af satserne i varebeskatningen som følge af de endelige forbrugeres såkaldte grænsehandel og dermed indkøb i andre lande.

Ved en vurdering af betydningen af dette aspekt er det naturligt at vende blikket mod USA. Her er den vigtigste indtægtskilde for delstaterne generelle omsætningsafgifter. Dernæst følger indkomstskatter og endelig specielle afgifter på f.eks. benzin, spiritus, tobak m.v. Men mellem staterne er der betydelige forskelle både med hensyn til den andel, hvormed de forskellige skatter indgår i det samlede provenu og med hensyn til afgiftssatsernes højde. Det gælder også mellem nært beliggende stater, f.eks. er der en forskel på 6,5 pct. point i generel omsætningsafgift mellem staten Washington og Oregon.

Hvis man på tilsvarende vis ser på forskelle på momssatser i Europa, får man også indtryk af tilsvarende eller store forskelle, der ganske vist eksisterer, samtidig med en for-

mel kontrol også med privatpersoners grænsehandel, jvf. tabel 3.

TABEL 3 Momssatser i EF, januar 1985¹

	Lavere	Standard	Højere
Belgien	6 & 17	19	25 & 33
Danmark	-	22	-
Vesttyskland	7	14	-
Spanien	6	12	33
Frankrig	5,5 & 7	18,6	33,3
Irland	0 & 10	23	-
Italien	2 & 9	18	38
Luxembourg	3 & 6	12	-
Holland	5	19	-
Portugal	8	16	30
UK	0	15	-

¹ Grækenland har endnu ikke indført moms

Kilde: De Europæiske Fællesskaber, 1988
Det Europæiske Hjemmemarked, Luxembourg

På denne baggrund er det som udgangspunkt rimeligt at antage, at EF-kommissionens forslag om en maksimal båndbredde for forskelle i moms på 5-6 pct. er i den lave ende, men dog ikke urimelig lav. Selvom man imidlertid måtte beslutte sig til at udvide den maksimale forskel mellem momssatserne i EF-landene, kan der stadig rejses indvendinger mod forslaget. For det første burde opdelingen på varekategorier i EF-kommissionens forslag være fastlagt ud fra hensynet til at undgå eller reducere forvridningerne ved grænsehandel. Beskatning af varer eller tjeneste, som vanskeligt lader sig transportere (boligydelse, visse transportydelser etc.), behøver således ikke at harmoniseres, men kan fastlægges ud fra nationale præferencer. Tilsvarende kunne man overveje at lade harmoniseringen være angivet ikke ved bånd på et absolut niveau identisk for alle medlemslande, men kun fælles for zoner eller grupper af lande eller alene som en maksimal difference mellem nabolande. På den måde ville man undgå, at Danmark skulle indrette sit af-

giftsniveau efter f.eks. Grækenland, som ikke spiller nogen rolle for vores grænsehandel².

Man kan også tænke sig andre modifikationer til EF-kommissionens forslag. En væsentlig sådan ville være at bibeholde en vis form for fiskal grænsekontrol med de endelige forbrugere, vil det afhængigt af omfanget af denne og mængden af tilladte varer i grænsehandelen være muligt at opretholde større afgiftsforskelle end angivet ovenfor.

EF-kommissionens forslag til afgiftssatser i varebeskatningen er heller ikke nødvendigvis særlig hensigtsmæssige. Således er satserne i forslaget om den særskilte beskatning af gift og energi fremkommet som et gennemsnit af de gældende satser i medlemslandene. Der er derfor ikke foretaget dyberegående overvejelser af sundheds-, energi-, transport- eller miljøpolitisk karakter. Selvom det måtte gøre EF's beslutningsproces vanskeligere, ville det selvfølgelig være ønskeligt at inddrage sådanne overvejelser i harmoniseringen.

Til sidst kan det nævnes, at de fælles EF-stykafgifter, som Kommissionen foreslår indført, selvfølgelig er angivet i ECU. Et land, som devaluerer, vil derfor automatisk skulle forhøje sit afgiftsniveau og dermed stramme finanspolitikken – og omvendt ved en revaluering. En sådan automatisk reaktion vil i mange tilfælde ikke være helt ved siden af.

Det danske provenutab vil afhænge af, hvilke satser og hvilken harmoniseringsform og dermed grad af grænsekontrol EF beslutter sig for. Men da der formentlig under alle omstændigheder vil være et dansk provenutab af betydeligt omfang, vil det være nødvendigt enten at forøge andre offentlige indtægter (f.eks. ejendomsskatter, arbejdsgiverafgifter, en direkte forbrugsskat, brugerbetaling/privatisering) eller at reducere de of-

fentlige udgifter. Hvis en sådan omlægning eller ændring ikke skal skade beskæftigelsen og betalingsbalancen, er det nødvendigt, at den ikke forværrer konkurrenceevnen og forøger den samlede indenlandske efterspørgsel.

Det er formentlig i forhold til den fiskale harmonisering, at det øvrige Norden vil få det vanskeligst med at komme overens med EF-bestemmelser, idet jeg vanskelig kan forestille mig, at ikke-EF-lande kan deltage i et clearing arrangement for afgifter i tilfælde af fuldstændig afskaffelse af den fiskale grænsekontrol og dermed anvendelse af oprindelseslandeprincippet. Spørgsmålet er imidlertid, hvor meget der herved går tabt for det øvrige Norden, idet man kan opretholde sine egne beskatningsprincipper og eget beskatningsomfang så langt eller kort, som man finder det hensigtsmæssigt – mod at opretholde en grænsekontrol. For det øvrige Norden bliver det af betydning at få en aftale med tilhørende praksis, som sikrer, at EF-grænsekontrollen ikke anvendes til at skabe tekniske handelshindringer.

4. Valutaunionen

Det tredje element i det samlede projekt er forslaget om en valutaunion, som dog i sin konkrete form ikke er omfattet af Fælles Akten. Planer på dette område har også tidligere været behandlet i EF-regi og er nu igen under overvejelse i det såkaldte Delors-udvalg.

Det grundlæggende i denne forbindelse er spørgsmålet om, hvorvidt man skal erstatte det nuværende EMS-samarbejde med et samarbejde om den økonomiske politik forankret i evigtvarende faste valutakurser, som eventuelt understøttes med anvendelsen af en fælles møntenhed³.

Spørgsmålet om valutakursregime har foruden for konkurrenceevnen også betydning

for andre områder af den økonomiske politik. Det gælder først og fremmest pengepolitikken, hvor det i en valutaunion med troværdige valutakurser ikke vil være muligt for det enkelte land at føre en selvstændig rente- og dermed pengepolitik. Det vil derfor være nødvendigt at samordne pengepolitikken mellem deltagerlandene i en valutaunion, hvilket bl.a. kan ske i form af en fælles centralbank el. lign.

Tilsvarende vil det behov for en samordning af finanspolitikken, som allerede trænger sig på som følge af skatteharmoniseringen, blive forøget i en valutaunion. Det skyldes det fælles ansvar for betalingsbalance, aktivitet og prisniveau som følger af fastlåste valutakurser. Den politiske stillingtagen til sådanne tanker vil selvfølgelig afhænge af de retningslinier, som tænkes fastlagt for finanspolitikken, men måske især for den mere integrerede pengepolitik.

Hvis de øvrige nordiske lande står uden for EF, vil det formentlig være vanskeligt for disse at få selv begrænset indflydelse på en sådan koordinering af den økonomiske politik. Det forhindrer selvfølgelig ikke, at man afvejer fordele og ulemper ved en valutakurspolitik, som ved en fast valutakurs er knyttet til EF's valutasamarbejde og dermed til en anden valutakurv end den, som i dag anvendes i Sverige, Norge og Finland.

Tanker om en valutaunion har sammen med planer om en almindelig afskaffelse af restriktioner mellem EF-landene givet næring til en EF-beslutning fra juni 1988 om liberalisering af kapitalbevægelserne mellem landene. Formålet har bl.a. været at forøge konkurrencen og dermed de finansielle institutters konkurrenceevne. Baggrunden var den kraftige internationalisering af og produktudvikling på de finansielle markeder i de sidste 10 år. Både internationalt og i EF-regi kræver denne udvikling et samarbejde

om egenkapitalkrav, indskydergarantiordninger, tilsyn m.v., Danmark har selvfølgelig deltaget i denne proces, men de øvrige nordiske lande har også taget flere betydningsfulde skridt i retning af både intern og ekstern liberalisering af deres finansielle markeder. Dette er ofte sket med henvisning til udviklingen i EF.

Ligesom en liberalisering af grænsehandelen med varer kræver en harmonisering af varebeskatningen, vil kapitalliberaliseringerne kræve en tilpasning af kapitalbeskatningen til de nye forhold. For de personligt ejede formuer drejer det sig først og fremmest om en gensidig oplysningspligt, mens det for selskabs- og fondsbeskatningen er nødvendigt med en direkte harmonisering. Derfor lægger EF-landene også op til fælles regler på disse områder, hvilket for Danmark bl.a. vil betyde mindre liberale afskrivningsregler, men muligvis også lavere satser i selskabsbeskatningen.

5. Afslutning

Virkningerne af Kommissionens forslag om teknisk og fiskal harmonisering er kvantitativt endnu kun vurderet i den såkaldte Cecchini-rapport, der foreligger i både en folkeudgave (The European Challenge 1992 (Gower, Hanst, England)) og i form af en egentlig forskningsredegørelse (European Economy, No. 35, 1988). Rapportens vurderinger bygger dels på beregninger på EF-Kommissionens og OECD's økonometriske modeller, dels på virksomhedsinterviews og endelig på casestudies. Den økonometriske analyse er foretaget på grundlag af meget spinkle og til tider tvivlsomme antagelser. Jeg skal derfor nøjes med meget kort at omtale dens resultater.

I kraft af bortfaldet af grænseformaliteter og de dermed forbundne omkostninger forventes inflationen i EF på mellemlangt sigt (6

år) at blive én pct. mindre end ellers. Dette forbedrer modelmæssigt EF's bruttonationalprodukt med 0,4 pct. og dermed beskæftigelsen, selvom der på grund af tilpasningschokket på kort sigt opstår negative beskæftigelsesvirkninger. Efter samme recept fører liberaliseringen af leverancerne til den offentlige sektor til 1,4 pct. lavere inflation og en halv procent højere vækst.

Liberaliseringen af skatte- og finanssektoren skaber ifølge beregningerne en mervækst på 1,5 pct. og en 1,4 pct.'s lavere inflation. Det skyldes primært de bedre kreditmuligheder og lavere låneomkostninger. Endelig antages andre især udbudsøkonomiske virkninger i form af bedre anvendelse af produktionsfaktorer m.v. at forøge bruttonationalproduktet med ca. 2 pct. De samlede virkninger anslås derfor til i omegnen af 4,5 pct., hvilket forekommer meget højt.

Ovenfor har jeg derfor især beskæftiget mig med kvalitative aspekter af virkningerne af etableringen af EF's indre marked. Danske forbrugere vil drage fordel af forøget konkurrence, som også vil ramme danske producenter. Der vil derfor ske en vis strukturtilpasning til de nye vilkår. Den største udfordring vil dog gælde den offentlige sektor, hvor tilpasningen af især varebeskatningen til det lavere niveau i de andre EF-lande vil stille krav om andre skatteindtægter eller en reduktion af de offentlige udgifter (evt. privatisering eller brugerbetaling).

Med uændrede samarbejdsformer mellem de nordiske lande (og dermed også mellem EF med Danmark på den ene side og EFTA med Sverige, Norge og Finland på den anden side) vil realiseringen af EF's planer om det indre marked formentlig medføre en betydelig tilpasning til EF's normer på det tekniske og finansielle område i det øvrige Norden. Det er ikke sikkert, at den fiskale tilpasning vil være lige så udtalt.

Foruden disse forhold har det allerede etablerede samarbejde i EF f.eks. på arbejdsmarkedet også betydning for relationerne mellem de nordiske lande. En af de mere upåagtede virkninger – som formentlig også afspejler forventninger om en fortsat udbygningen af samarbejdet inden for EF – er mønsteret i de direkte investeringer ind og ud af Danmark. Siden 1985 er kun lidt over 10 pct. af de danske direkte investeringer i udlandet blevet placeret i det øvrige Norden (bl.a. handel og service), mens små 50 pct. er gået til EF (forholdsvis bred erhvervsmæssig fordeling). For de udenlandske direkte investeringer i Danmark gælder det omvendt, at omkring 2/3 stammer fra det øvrige Norden og kun 15 pct. fra EF⁴. Selvom trafikken er envejs, er dette formentlig medvirkende til, at Danmark opfattes som en bro mellem de øvrige nordiske lande og EF.

Noter

- (1) Det forventes dog, at den nye EF-kommission i foråret 1989 vil fremkomme med et modificeret forslag.
- (2) De omgåelsesmuligheder, der i en sådan situation vil opstå ved, at postordrefirmaer systematisk vil forsøge at sælge direkte til de endelige forbrugere fra lande med lave varebeskatter, kan formentlig forhindres på EF-niveau.
- (3) For en nærmere redegørelse se f.eks. Det økonomiske Råd, Formandskabet, Dansk Økonomi, December 1988. København 1988. Kapitel IV.
- (4) Se Danmarks Nationalbank, Kvartalsoversigt – November 1988. København 1988.